The field evaluation at S. Konarskio St. 4B

In 2014, an evaluation was conducted at the site of a gas service line route on the plot at S. Konarskio St. 4B in the Vilnius old town protection zone. Two 1x1 m test pits were excavated and about 23.5 m^2 monitored during earthwork. Mixed and fill layers were recorded to a depth of 0.7–1.2 m. Below this, 50–70 cm thick layers with rubble, finds characteristic of the 19th – early 20th century (mass produced stove tiles, brick and roof tile fragments, sherds of household pottery and faience plates, glass bottle shards, fragments of other vessels, and metal artefacts), and animal bones were unearthed (Fig. 1). A roughly 2.2 m wide and up to 2.2 m deep hole/ rubbish pit ?, which contained most of the finds, was recorded. Several more precisely datable finds allow the time the rubbish was created to be defined as the second half of the 19th – early 20th century.

Linas Kvizikevičius,
Diana Antropikaitė

Tyrimai Bazilijonų gatvėje 3

2014 m. Vilniuje, sklype Bazilijonų g. 3, naujų tinklų įrengimo vietose vykdyti detalieji ir žvalgomieji tyrimai bei žvalgymai. Tyrimų vieta yra istoriniame Vilniaus Aušros vartų priemiestyje, apgyvendintame gana vėlai. Tik XVII a. pastačius Šv. Nikodemo bažnyčią priemiestyje suintensyvėjo urbanistinis procesas. Apariamo sklypo vieta ribojosi su esamo griovio ir už jo buvusios gynybinės sienos linija. Anot kartografinių duomenų, XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje nugriovus gynybinę sieną ir užpylus griovį, į P nuo šių įtvirtinimų esanti erdvė buvo užstatyta pastatais, suformuotos dabartinės Bazilijonų ir Aušros Vartų gatvės. XIX a. pradžios plane sklypo Š dalyje vaizduojami mediniai pastatai, orientuoti galais į gatvę. Tačiau dar iki XIX a. vidurio situacija sklype ir jo aplinkoje pasikeitė. Ištiesinta Bazilijonų gatvė ėjo lygiagrečiai su buvusia gynybine siena. Vietoj medinių statinių sklype ir jo aplinkoje iškilo naujas mūrinis stačiakampis pastatas, orientuotas išilgai gatvės. Už jo į P pastatyti dar du mūriniai L formos pastatai, susidarė vidinis kiemas.

XIX a. II pusėje – XX a. pradžioje aptariamo sklypo Š dalyje bei dabartiniame skvere į P nuo Bazilijonų gatvės iškilo išilgai gatvės orientuotas mūrinis 3 aukštų pastatas. Jis nugriautas po II Pasaulinio karo, o jo vietoje suformuotas skveras.

Bazilijonų g. 3 sklypo aplinkoje tyrimai vykdyti nuo XX a. 9 dešimtmečio. 1982 m. prie Bazilijonų g. namo 3 tyrimų metu fiksuoti gynybinės sienos link nuolaidėjantys sluoksniai. Čia taip pat stebėti supiltiniai sluoksniai. Apatiniai sluoksniai uždurpėję (datavimas neaiškus), o aukščiau fiksuotas sluoksnis su XVI–XVII a. keramika (Gendrėnas G., 1983 m. *LIIR,* f. 1, b. 1017). Sklypo Š dalyje (2014 m. tirtos vietos aplinkoje) 1981 m. aptiktos XIX a. pastato liekanos. Jų sienų viršus buvo 15–20 cm gylyje nuo paviršiaus. 1,5–2 m storio užpylimai, žemiau jų buvę natūraliai susiformavę XIV–XVII a. paviršiai (Tebelškis P., 1981 m. *LIIR,* f. 1, b. 849). 2012 m. sklypo P dalyje, už esamų pastatų žvalgomųjų tyrimų metu aptiktas 0,7–1,1 m storio kultūrinis sluoksnis, kurį sudarė XX a. piltinio pobūdžio horizontai (*ATL 2012 metais*, V., 2013, p. 674). 2014 m. šioje sklypo dalyje vykstant statyboms atlikti žvalgymai (S. Rutkovski). Jų metu vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta.

2014 m. sklype Bazilijonų g. 3 tyrimai vykdyti dviem etapais. Pirmuoju etapu sklypo Š dalyje atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai. Ištirti du šurfai (bendro 11,8 m^2 ploto) bei jų vietoje vėliau žvalgyta apie 23 m^2 dydžio tranšėja. Antrame darbų etape sklype tirta apie 40 m^2 dydžio perkasa bei Bazilijonų gatvės važiuojamojoje dalyje žvalgyta 10 m^2 dydžio duobė.

Šurfe 1, apie 4 m^2 dydžio plote po plytelėmis ir skalda bei šviesiai pilku sluoksniu su griuvenomis nuo 30 cm gylio atsidengė 1,2x 0,8 m dydžio mūro liekanos. Tai XIX a. pastato liekanos (M1). Mūras suformuotas iš gelsvos ir rausvos spalvos molio plytų, rištų kietu skiediniu. Ties 30 cm gyliu atsidengė pastato sienos liekanos, o nuo 60 cm gylio aptiktos betoninės plokštės, greičiausiai buvusios patalpos grindys, klotos ant plytų mūro. Pamatai tęsėsi žemiau 1,5 m gylio, šurfo dugno. Plytų mūras fiksuotas iki 1 m gylio, žemiau pastato pamatai suformuoti iš apie 40x30 cm dydžio akmenų, rištų kietu skiediniu. Mūras tęsėsi žemiau 1,5 m gylio.

Likusioje šurfo dalyje iki 1,2 m gylio glūdi XX a. sluoksniai, suformuoti tinklo klojimo ir kitų žemės kasimo darbų metu. Žemiau, nuo 1,2 iki 1,5 m gylio, fiksuoti šviesiai pilko grunto ir smėlio sluoksniai su XVII a. radiniais.

Apie 8 m^2 dydžio ***šurfe 2***, po plytelėmis ir skalda bei šviesiai pilku sluoksniu su griuvenomis taip pat nuo 30 cm gylio aptikta pastato liekanų (M2). Jas sudarė iki 1,15 m pločio R–V orientuotos pastato sienos liekanos. Siena mūryta iš gelsvos spalvos plytų (30x10x10 cm), rištų kietu skiediniu. Sveikos plytos buvo daugiausia sienos mūro pakraščiuose. Vidinėje sienos dalyje suformuotas plytų nuoskalų ir kieto skiedinio masyvas.

Į P nuo sienos liekanų atidengta labiau amorfiška 1,4 m pločio (Š–P kryptimi) mūro dalis. Ją sudarė 20x15–45x15 cm dydžio akmenys, rišti kietu skiediniu. Šios mūro dalies aukštis siekė 50 cm. Liekanos priklauso XIX–XX a. pastatui, kuris užėmė dabartinio Bazilijonų g. 3 sklypo Š dalį ir į P nuo Bazilijonų gatvės esantį skverą. Pastatas nugriautas XX a. viduryje.

Likusioje šurfo dalyje, į P nuo mūro liekanų po XX a. viršutiniais sluoksniais iki maždaug 0,9–1 m gylio tirtas XIX–XX a. pilkas sluoksnis su griuvenomis, XVII–XIX a. radiniais. Žemiau iki 1,5 m gylio susiformavę pilko smėlingo grunto su degėsių ir griuvenų tarpsluoksniais horizontas, datuotinas XVIII a. Jame rasta XVII–XVIII a. koklių, buitinės keramikos. Iš įdomesnių radinių paminėtina XV a. Anglijos tekstilinė plomba (1 pav.).

Tirtų šurfų linijoje Š–P kryptimi iki 1,3 m gylio žvalgyta ***tranšėja 1***. Joje tarp jau anksčiau aptiktų mūrų (M1 ir M2) nuo 50–70 cm gylio atidengtas XIX a. pastato sienos fragmentas, orientuotas Š–P kryptimi. Iki 0,8–1 m gylio mūras sudarytas iš gelsvų plytų, rištų kietu skiediniu, o žemiau – iš skiediniu rištų iki 40x30 cm dydžio riedulių. Dar vienas R–V kryptimi orientuotas 80 cm pločio XIX a. pastato sienos frag-

0 2 cm

1 pav. Plomba iš šurfo 2. U. M. Lenkaitytės nuotr.

Fig. 1. The seal from test pit 2.

2 pav. XIX–XX a. pastato liekanos perkasoje 1 iš V. L. Kvizikevičiaus nuotr.

Fig. 2. Trench 1, the remains of the 19th–20th-century building, as seen from the W.

mentas (M3) aptiktas į Š nuo šurfe 1 rasto mūro liekanų (M1). Ties 1 m gyliu prie sienos buvo iš skiedinio suformuotų grindų liekanų. Prie pastato liekanų iki 1,3 m gylio susiformavę XIX–XX a. piltiniai sluoksniai. Pamatai vietomis apardyti tiesiant tinklus.

Į R nuo tranšėjos tirta apie 40 m² dydžio ***perkasa 1***. Iki maždaug 1,2 m gylio susiformavęs XIX–XX a. sluoksnis. Kaip ir prieš tai tirtuose plotuose nuo 20 cm gylio aptiktos XIX–XX a. mūrinio pastato liekanos (M4) (2 pav.). Atidengtos pastato P bei pertvarinių sienų liekanos. Tarp pertvarinių sienų ties 1 m gyliu atsidengė grindys. Jas sudarė skiedinio sluoksnis, suformuotas ant akmenų ir plytų pagrindo. Visų aptiktų sienų mūrą iki maždaug 1,3 m gylio sudarė plytos, rištos kietu skiediniu, o žemiau – 20x30–70x50 cm dydžio rieduliai su skiedinio liekanomis. Tarp pertvarinės sienos plytų pastebėta viena gelsvos spalvos antrinio panaudojimo apie 16 cm pločio plyta su braukomis. Pastato pamatai fiksuoti iki 2,4–3 m gylio nuo esamo paviršiaus.

XIX–XX a. sluoksniuose rasta to meto buitinės keramikos, koklių fragmentų, XVII a. žalios bei polichrominės glazūros koklių. Surinkta XVI–XVII a. buitinės keramikos, olandiško tipo pypkių fragmentų, stiklinių butelių, vinių, XVII–XIX a. monetų ir metalinių dirbinių.

Pastato statybos metu nesuardytose vietose nuo 1,2 iki 1,6 m gylio glūdi XVIII a. horizontas. Jį sudaro pilkos – rusvos spalvos sluoksniai su plytų nuoskalomis, plokščių ir lengvai lenktų čerpių fragmentais. Juose rasta XVII–XVIII a. žalios glazūros plokštinių koklių fragmentų. Tarp XVII a. koklių vyravo puošti kiliminiu ornamentu. Aptikta Lietuvos ir Lenkijos Jono

3 pav. Perkasos 1 P pjūvis. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 3. Trench 1, the S section.

4 pav. Koklių fragmentai iš perkasos 1. U. M. Lenkaitytės nuotr.

Fig. 4. Stove tile fragments from trench 1.

5 pav. XIX–XX a. pastato pamatai bei griovelio liekanos perkasos 1 įžemyje iš P. L. Kvizikevičiaus nuotr.

Fig. 5. Trench 1, the foundation of the 19th–20th-century building and the remains of a ditch in the sterile soil, general view from the S.

Kazimiero šilingų, viena šio valdovo lietuviško šilingo klastotė. Taip pat rastos 6 į stulpelį sulipusios šilingo dydžio sidabrinės monetos. Sluoksniuose buvo gausu stambiųjų ir smulkiųjų raguočių kaulų.

Nuo 1,6 m gylio tirtas XVII a. horizontas. Jį sudarė sąnašiniai žvyringi sluoksniai su gausiomis griuvenomis ir galvijų kaulais, XVI–XVII a. radiniais bei supiltiniai sluoksniai su griuvenomis (3 pav.). Gausiausią radinių grupę sudarė žalios glazūros XVII a. plokštinių ir karnizinių koklių fragmentai, dažniausiai puošti kiliminiu augaliniu motyvu. Rasta dubeninių žaliai glazūruotų koklių fragmentų, XVI a. II pusės polichrominio koklio plokštės, puoštos rozete, dalis (4 pav.). Surinkta glazūruotos ir neglazūruotos, puoštos horizontaliomis linijomis buitinės keramikos fragmentų, keturbriaunių butelių šukių Taip pat rastas žalvarinis juostinis, pusapskritimio skerspjūvio žiedelis, varinis antpirštis, trikampio formos geležinė spyna, bato pasagėlė, peilio fragmentas, žvakidės gesintuvo dalis, šratas, vario lydinių dirbinių fragmentų. Aptikta XVI–XVII a. sidabrinių bei XVII a. Jono Kazimiero šilingų.

Horizonto apatinėje dalyje 2,9–3,15 m gylyje atsidengė nuo 5 iki 15 cm storio šviesiai pilkas smėlingas sluoksnis, buvęs pirminis paviršius. Sluoksnyje rasta neglazūruotos buitinės keramikos fragmentų ir vienas žalios glazūros puodelio fragmentas. Po juo 3,1–3,3 m gylyje

nuo esamo paviršiaus pasiektas įžemis, gelsvas smėlis.

Arčiau dabartinės Bazilijonų gatvės pirminis paviršius suardytas įrengiant statinius. Nuo 2,8–3 m gylio aptiktos XVI–XVII a. medinių statinių liekanos. Jas sudarė stulpaduobių ir griovelių liekanos, į įžemį įgilintos iki maždaug 4 m gylio nuo esamo paviršiaus (5–7 pav.). Perkasos P dalyje aptiktos dvi iki 40 cm skersmens ir 0,5–1 m gylio stulpaduobės. Tarp jų buvo iki 1,2 m ilgio, 20 cm pločio griovelio kontūras. Stulpaduobių ir griovelio linija orientuota ŠR–PV kryptimi (5, 6 pav.). Struktūros užpildytos pilku gruntu su smėlio ir molio priemaišomis. Stulpaduobių užpilde buvo sutrūnijusios medienos liekanų bei 10x5–10x15 cm dydžio akmenų viršutinėje dalyje.

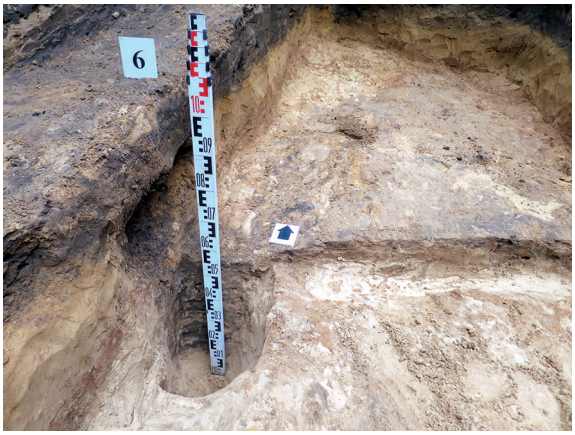

6 pav. Stulpaduobė ir griovelis perkasoje 1 iš P. L. Kvizikevičiaus nuotr.

Fig. 6. Trench 1, the posthole and ditch, as seen from the S.

7 pav. Perkasos 1 griovelių pjūviai iš Š. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 7. Trench 1, sections of the ditches, as seen from the S.

Perkasos Š dalyje įžemyje atsidengė trijų lygiagrečių PR–ŠV orientuotų griovelių kontūrai. Du iš jų fiksuoti nuo 3,15–3,3 m gylio nuo esamo paviršiaus, buvo iki 60 cm pločio, užpildyti šviesiai pilku smėlingu gruntu. Užpilde buvo sutrūnijusios medienos liekanų. Tarp šių lygiagrečių griovelių buvo 1,6 m atstumas. Jie priklauso vienai struktūrai.

Vienas iš griovelių vėlesniu laiku apardytas, virš jo ta pačia kryptimi įrengus kitą tamsiai pilko grunto užpildo griovį (7 pav.). Šio viršus fiksuotas nuo 2,9–3 m gylio. Griovelio plotis iki 60 cm, gylis – 0,9–1 m. Užpilde aptikta medinio sutrūnijusio iki 10 cm pločio ir 80 cm aukščio stulpo liekanų ir vienas 30x15 cm dydžio akmuo. Virš struktūros susiformavęs degėsių sluoksnis, taigi konstrukcija greičiausiai sunaikinta gaisro metu.

Bazilijonų gatvės važiuojamojoje dalyje, ties sklypu 10 žvalgyta dar 4x2,5 m dydžio duobė. Po asfalto danga, skaldos ir smėlio sluoksniu iki 2 m gylio susiformavęs šviesiai pilkas sluoksnis su smulkiomis griuvenomis, negausiais XVII–XX a. radiniais. Ties 1,8 m gyliu aptiktas R–V orientuotas vandentiekio vamzdis.

The investigation at Bazilijonų St. 3

In 2014, two test pits (a total of 11.8 m^2) and one trench (roughly 41 m^2) were excavated on the plot at Bazilijonų St. 3, Vilnius. The digging of a roughly 23 m^2 trench was monitored at the site of the test pits as was that of a 10 m^2 pit on the N side of the street at Bazilijonų St. 10. A total of roughly 50.8 m^2 were excavated and 33 m^2 monitored. A 16th/ 17th–20th-century cultural layer up to 4 m thick was discovered.

A 19th–20th-century layer had formed down to a depth of roughly 1.2 m in the N part of the plot at Bazilijonų St. 3. The remains of 19th–20th-century masonry buildings have survived from a depth of 0.2–1 m (Fig. 2). The building in the N part of the plot at Bazilijonų St. 3 and the present-day site of Bazilijonų Square existed until the mid-20th century. The remains of the building's S and inner walls as well as floor fragments were discovered. Its foundation was recorded at a depth of up to 2.4–3 m from the current ground's surface.

At locations not disturbed during the building's construction, an 18th-century horizon lies at a depth of 1.2–1.6 m. Under it, from a depth of 1.6 m, a 17th-century horizon was excavated (Fig. 3). This consisted of alluvial gravel layers with abundant rubble, cattle bones, and 16th–17th-century finds (Figs. 1, 4) as well as fill layers with rubble.

The remains of 16th–17th-century wooden structures were discovered in the horizon from the depth of 2.8–3 m (Figs. 5–7). These consisted of the remains of postholes and ditches dug into sterile soil to a depth of roughly 4 m from the current ground's surface. At the locations not disturbed by these structures, the original 16th-century surface, a light grey sandy layer, lies at a depth of 2.9–3.15 m. Sterile soil was reached under it at a depth of 3.1–3.3 m from the current ground's surface.

A 19th–20th-century fill layer that had formed to a depth of 2 m was recorded during the monitoring in the N part of the street at Bazilijonų St. 10.

Linas Kvizikevičius,
Jurgis Sadauskas

Žvalgomieji tyrimai Bazilijonų gatvėje 12

2014 m. gegužės–birželio mėnesiais Vilniaus senamiesčio teritorijoje (UK 16073), Bazilijonų g. 12, KVP atliko žvalgomuosius tyrimus, susijusius su pastato pamatų įgilinimu bei jų hidroizoliacija. Darbų vietoje, pastato viduje bei vidiniame kieme, ištirti 5 šurfai. Du iš jų (1, 5) tirti pastato V korpuse, kiti du šurfai (3, 4) – R korpuse ir šalia jo (1 pav.), vienas (2) – ŠR sklypo dalyje esančiame priestate. Šurfai 1,5x1,5–2,2x2,3 m dydžio, bendras ištirtas plotas 11,5 m^2.

Tyrimų metu atidengti du netašytų akmenų grindinių lygiai. H_{abs} 129,70–129,90 m aukštyje (30–35 cm gylyje nuo paviršiaus) yra XVIII–XIX a. ribos kiemo paviršius (2 pav.), atspindintis esamo užstatymo laikotarpį, kai šioje atkarpoje buvo nugriauta miesto gynybinė siena. H_{abs} 128,20–128,35 m aukštyje (1,8–1,9 m gylyje nuo paviršiaus) fiksuotas antrasis akmenų grindinys – XVII a. II pusės – XVIII a. pradžios kiemo paviršius.

Kultūrinio sluoksnio storis rūsiuose siekia nuo 2,1 iki 2,9 m gylį, kieme – iki 5,1 m. Kultūrinio sluoksnio apačia siekia H_{abs} 125,10–125,85 m lygį. Pastato rūsiuose po esamomis betoninėmis grindimis slūgsantys viršutiniai